

Jerzy Romanow

Kamieniec Ząbkowicki, woj. wałbrzyskie. Zespół Klasztorny

Informator Archeologiczny : badania 19, 165-166

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w całości przebieg jej ściany wschodniej oraz fragment ściany południowej. Obserwacji tych dokonaliśmy w wykopie XXIV, o wymiarach 2 x 2,4 m, którego eksplorację zakończyliśmy na głębokości 3,20 m - na poziomie dna wgłębionej budowli.

W kolejnym wykopie, stanowiącym przedłużenie sondażu X / z 1978 r. /, rozpoznaliśmy rejon wewnętrznej północno-wschodniej narożnika murywanego założenia.

W dwu sondażach /XXV i XXVI/, usytuowanych na południowym zboczu wzgórza "Zamczysko", odkryliśmy pozostałości murów, stanowiących najprawdopodobniej relikty bezpośredniego zaplecza gospodarczego obronnej rezydencji. Dokładne rozpoznanie tych założeń nastąpi w przyszłym sezonie badawczym.

W eksplorowanych warstwach odkryliśmy: 1 fragment sierpu, gwoździe, 2 strojniki oraz ułamki naczyń glinianych i kości.

Dokumentacja i materiały z badań, po opracowaniu, będą zgromadzone w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Badania będą kontynuowane.

KALISZ POMORSKI
woj. kozalińskie

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Szczecinie

Badania prowadził mgr Roman Kamiński / autor sprawozdania / i
mgr Sławomir Słowiński, Finansował WKZ w Kossalinie. Drugi
sezon badań. Zamek rycerski.

Kontynuowano prace zapoczątkowane w 1984 r. Objęto nimi wyłącznie teren po północnej stronie zamku. Zrealizowano 5 wykopów /X-XV/ o łącznej powierzchni 180 m².

W północno-zachodniej części dziedzica odsłonięto dalsze fragmenty fundamentów baszty narożnikowej. W stanie nienaruszonym zachowało się jedynie jej lico wschodnie i częściowo południowe. Po przeciwległej stronie na samej skarpie obecnego plateau odkryto odcinek muru obronnego. Natrafiono na niego w roku ubiegłym /wykop VI/. W roku bieżącym odsłonięto go na większej przestrzeni. Przebiegał na osi E-N z odchyleniem na południe. Posiadał szerokość od 1,3 - 1,4 m. Biegąc w kierunku zachodnim mur ten tworzył półbasztę. Wszystkie te elementy stanowią fragmenty fortyfikacji mlezjskich z okresu XIV i XV w.

Wewnątrz tej ramowej konstrukcji natrafiono na odcinek muru obwodowego usytuowanego w części południowo-wschodniej wzniesienia zamkowego. Mur ten zlokalizowany był w bezpośredniej bliskości muru obronnego na osi N-S. Biegąc w kierunku obecnej brzoły zamku zmieniał kierunek na południowo-zachodni. Była to konstrukcja kamienna spojona gliną. Od strony zewnętrznej podpięrały go dwie przypory, posiadał też furtę. Pomiędzy murem obwodowym, a fragmentami baszty narożnikowej zlokalizowano fundamenty dużego budynku na osi N-S. W całości odsłonięto jego część południową i możliwe było ustalenie jego szerokości, wynosiła ona 4,8 m. Z wnętrza budynku uzyskano nieliczny materiał ceramiczny /siwaki, kamionka/ pozwalający datować go wstępnie na przełom XIV-XV w.

Ostatnim reliktem architektury odkrytym podczas tegorocznych badań był budynek gospodarczy, zlokalizowany wzdłuż zamku. Prawie w całości odsłonięto jego część zachodnią i środkową, łącznie z podziałem wewnętrznym. Były to dwa pomieszczenia niepodpiwniczone i piwnica o wymiarach 3,2 x 5 m z ceglaną posadzką. Do piwnicy prowadziły schody zlokalizowane od strony południowej na zewnątrz budynku. Pomiędzy tą budowlą, a zamkiem odkryto bruk kamienny stanowiący drogę dojazdową do tych obiektów. Budynek gospodarczy zbudowany został w XIX w. W jego partii fundamentowej wykorzystano część murów opisywanych tutaj obiektów. Do samej budowy użyto budulca kamiennego z tych konstrukcji niszcząc je w znacznym stopniu. Budynek ten funkcjonował do ostatniej wojny.

Badania będą kontynuowane.

KAMIENIEC ZĄBKOWICKI
woj. wałbrzyskie
Zespół Klasztorny

Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Wałbrzychu

Badaniami kierował dr Jerzy Romanow, Finansował Urząd Gminy
w Kamieńcu Ząbkowickim i WKZ w Wałbrzychu. Pierwszy sezon
badań. Badania sondażowo-rozpoznawcze. Średniowieczny zespół
klasztorny /XIII-XIX w. /.

Stanowisko położone jest w starorzeczcu Nysy Kłodzkiej i Budzówki na terenie pl. Kościelnego w rejonie kościoła parafialnego i północnego skrzydła klasztoru pocysterskiego.

Badania spowodowane zostały koniecznością opracowania programu zagospodarowania terenu przykościelnego, jak również jego rozpoznanie dla celów naukowo-badawczych. Program badań zakładał wykonanie wysokoprzeźrzenych wykopów przekrojowych, umożliwiających rozpoznanie nieistniejących obecnie, lecz zarejestrowanych w źródłach historycznych i ikonografii, reliktyw klasztoru pocysterskiego z 2 połowy XII w. dla celów ewentualnej ekspozycji konserwatorskiej oraz możliwości uchwycenia wcześniejszych założeń

wmiankowanych w źródłach, a mianowicie założenia klasztornego augustianów z początku XII w. i ramku z końca XII w.

W wyniku tegorocznych sondażów odsłonięto fragmenty wirydarza, krużganku i refektarza klasztoru pocyatarskiego z 2 połowy XII w., wielokrotnie później przebudowywanego. Odsłonięto relikty murów wcześniejszego założenia klasztornego, najprawdopodobniej z początku XII w., prezbiterium kościoła sprzed 1300 r. oraz północno-wschodniego narożnika wieży sanktu z końca XII w.

Wykopy doprowadzone zostały w zasadzie do poziomu koron murów odkrywanej architektury. Jedynie na odcinku sondażowym w rejonie wirydarza odsłonięto calej. W jego profilu stwierdzono trzy ewidentne poziomy gruntu budowlanego, określające przynajmniej trzy fazy budowy założenia klasztornego w przedziale czasowym od XIII do XVI w.

Odkryte fragmenty budowli zachowane są w doskonałym stanie. Wykonane są z młkowego łupku dokładnie ociosanego. Korony murów posiadają płaszczyszy płaskie, są spójne i przy niewielkich zabiegach konserwatorskich w zupełności nadaje się do ekspozycji w terenie. W krużganku i refektarzu zachowały się duże partie posadzek ceramicznych. W murach działowych zachowały się wykonane z płaskowca ościerza.

Badania w roku następnym winny być kontynuowane metodą szerokopłaszczyznową.

KAZIMIERZ BISKUPI
woj. konińskie

Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika
Zespół do Badań Średniowiecznej
Architektury Kujaw i Wschodniej
Wielkopolski
w Toruniu

Badania prowadzone przez Zespół UMK w Toruniu. Kierownik Zespołu prof. dr Zygmunt Świechowski, kierownik badań doc. dr hab. Jadwiga Chudziakowa, współudział w badaniach mgr Jerzy Dutkajtis /autor sprawozdania/. Prace finansowane przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie w ramach problemu międzyresortowego. Pierwszy sezon badań. Romański kościół pw. Św. Marcina w Kazimierzu Biskupim.

Zespół podjął interdyscyplinarne badania nad przeszłością romańskiego kościoła Św. Marcina w Kazimierzu Biskupim. Celem prac jest poznanie dziejów obiektu w kontekście jego zaplecza osadniczego, ustalenie chronologii i okoliczności powstania budowli oraz rozpoznanie jej pierwotnego układu przestrzennego.

Wykonano dwa wykopy sondażowe na terenie dawnego cmentarza kościelnego w bezpośrednim sąsiedztwie obiektu romańskiego.

Sondaż nr 1 o wymiarach 3,0 x 1,5 m usytuowano przy południowej ścianie nawy kościoła blisko jej wschodniego narożnika. Stwierdzono, że warstwy kulturowe pochodzące z czasu budowy obiektu zostały zniszczone późniejszymi wkopami grobowymi. Bezpośrednio na calcu zalegała warstwa szarej ziemi z niewielką ilością gruzu ceglanego, kamieni i zaprawy oraz znaczną ilością luźnych kości ludzkich. Wystąpiło w niej 17 nowożytnych i średniowiecznych pochówków szkieletowych zalegających miejscami aż w 6 poziomach. Wszystkie szkielety, często zachowane fragmentarycznie, ułożone były na osi E-W z czaszkami zwróconymi w stronę zachodnią. Groby nie posiadały żadnego wyposażenia. Z kilku najniżej usytuowanych wkopów grobowych wydobyto jedynie fragmenty naczyń wczesno- i późnośredniowiecznych. W pozostałych wkopach wystąpiły przemieszane zabytki nowożytne i średniowieczne, między innymi 4 monety z czasów Stanisława Augusta i Jana Kazimierza. Najstarsze wydobyte z grobów fragmenty naczyń glinianych wystąpiły w bardzo niewielkiej ilości i mogą być datowane jedynie w szerokich ramach chronologicznych XII i XIII w. Na głębokości 0,95 m poniżej obecnej powierzchni użytkowej zalegała stopa romańskiego fundamentu południowej ściany nawy kościoła. Zaobserwowano, że fundament wykonany jest z 7 rzędów nieobrabianych kamieni granitowych łączonych do wysokości 4 rzędów zaprawą wapienną. Powiązanie dolnych rzędów stanowi gлина.

Sondaż nr 2 o wymiarach 2,0 x 1,5 m wytyczono po północnej stronie obiektu bezpośrednio przy apsydzie prezbiterialnej, w miejscu, gdzie dochodził do niej wschodnia ściana zakrystii. Podobnie jak w sondażu nr 1 i w tym punkcie badawczym nie zachował się pierwotny układ nawarstwień kulturowych. Zostały one zniszczone grobowymi wkopami zalegającymi w warstwie szarego i szaro-żółtego piasku z niewielkimi fragmentami materiałów budowlanych. Wyeksplorowano częściowo 3 groby usytuowane na osi E-W. Były to dwa pochówki dorosłych osobników płci trudnej do ustalenia oraz 1 grób dziecka. Przy dwóch położonych wyżej szkieletach wystąpiły fragmenty naczyń nowożytnych i średniowiecznych, w trzecim zaś grobie brak było zabytków. Zaleganie ostatniego z wymienionych pochówków pod fundamentem zakrystii, zbudowanej w początku XVI w. sugeruje jego średniowieczną metrykę. Odsłonięty w wykopie fragment fundamentu apsydy romańskiego kościoła wykazuje inną technikę wykonania niż fundament nawy. Na fundamentowane apsydy składa się 8 rzędów kamieni połączonych zaprawą wapienną aż do stopy, uposażonej o 0,3 m niżej od stopy fundamentowej nawy.

W obu sondażach nie natrafiono na pierwotny układ nawarstwień kulturowych. Najstarszy materiał zabytkowy jest bardzo nieliczny i doświadczyć go można jedynie w szerokich ramach chronologicznych od XII do XIII w. Istotne znaczenie dla badań nad układem przestrzennym budowli ma wstępne przebadanie fundamentów kościoła, jak i pobranie próbek zapraw do analizy.